

Beslenme ve Diyetetik Eğitim Öğretiminin Standardizasyonu

Standardization of Nutrition and Dietetics Programs

Zehra Büyüktuncer Demirel¹

¹ Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Ankara, Türkiye

ÖZET

Son yıllarda ülkemizde Beslenme ve Diyetetik bölümlerinin sayılarının hızla artması, Beslenme ve Diyetetik lisans eğitiminin özellikle müfredat, staj ve saha uygulamaları, araştırma imkanları ve akademik kadro yeterlilikleri alanlarında farklılıkları beraberinde getirmiştir. Bu durum Beslenme ve Diyetetik programının öğrenim çıktılarının karşılanması ve mezunlardan beklenen profesyonel yeterliliklerin sağlanması açısından risk oluşturmaktadır. Bununla birlikte Beslenme ve Diyetetik programlarının mezun ettiği diyetisyenlerin temel bilgi, beceri ve yeterlilikleri gösterebilmesi için, içerik ve yetkinliklerinin uluslararası düzeyde kabul gören temel esaslar çerçevesinde, ulusal düzeyde standardize edilmesi gerekmektedir. Bu derlemede, Beslenme ve Diyetetik eğitiminde standardizasyon veya eğitiminin standardizasyonu için özellikle Avrupa'da önerilen çalışmalara odaklanılmıştır.

Anahtar kelimeler: Beslenme ve Diyetetik, lisans eğitimi, standartlar, staj uygulamaları, akreditasyon

ABSTRACT

Increasing number of Nutrition and Dietetics undergraduate programs in Turkey has led to significant variations in Nutrition and Dietetics education, especially, in terms of curriculum, tutorials, practices, placements, research opportunities and competency of academic staff. This causes a challenge for meeting the learning outcomes of the Nutrition and Dietetics program and providing the competency for a dietitian. However, Nutrition and Dietetics programs should provide the minimum level or baseline of knowledge, skills, understanding and competence of a Dietitian at the point of qualification in national level with the reference of the international guidelines. This review focused on the guidelines developed for the standardisation of Nutrition and Dietetics programs mainly in Europe.

Keywords: Nutrition and Dietetics, undergraduate program, standards, placements, accreditation

GİRİŞ

Türkiye’de Beslenme ve Diyetetik eğitimi, 1962 yılında “Hacettepe Sağlık Bilimleri Yüksekokulu” bünyesinde açılan “Diyetetik Programı” ile başlamıştır. Program 1968 yılında Sağlık Bilimleri Fakültesi çatısında “Beslenme ve Diyetetik” bölümüne dönüşmüş ve Hacettepe Üniversitesi’nde açılan bu bölüm 36 yıl süreyle Türkiye’nin tek Beslenme ve Diyetetik Bölümü olarak eğitim faaliyetlerini sürdürmüştür. Erciyes Üniversitesi’nde 1998 yılında Sağlık Yüksek

Okulu çatısı altında, ilk vakıf üniversitesi olarak Başkent Üniversitesi’nde 1999 yılında Sağlık Bilimleri Fakültesinde Beslenme ve Diyetetik Bölümlerinin kurulması ile Türkiye’de Beslenme ve Diyetetik eğitimi birden çok merkezden sağlanmaya başlanmıştır (1). Günümüzde ise, 62 üniversitede yaklaşık 5000 öğrenciye Beslenme ve Diyetetik eğitimi verilmektedir (2,3). Bu derleme makalede Beslenme ve Diyetetik eğitiminin standartlaştırılmasının önemi tartışılacaktır.

İletişim/Correspondence:

Doç. Dr. Zehra Büyüktuncer

Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Beslenme ve Diyetetik Bölümü, Ankara, Türkiye

E-posta: zbtuncer@hacettepe.edu.tr

Geliş tarihi/Received: 29.06.2015

Kabul tarihi/Accepted: 01.12.2015

Eğitimde Standardizasyonun Önemi

Son 15 yıl içerisinde sayıları hızla artan Beslenme ve Diyetetik Bölümleri incelendiğinde, alt yapı olanakları veya koşulları, akademik kadro yeterliliği, staj ve saha uygulamaları, araştırma ve uluslararası olanakları gibi lisans eğitiminin temel bileşenleri açısından büyük farklılıklar gösterdiği görülmektedir (4). Bu durum, Türkiye’de Beslenme ve Diyetetik eğitiminin içeriğinin ve sağladığı ulusal/uluslararası yeterliklerin üniversiteler arasında önemli farklılıklar göstermesi ile sonuçlanmaktadır. Oysaki diğer sağlık disiplinlerinde olduğu gibi, Beslenme ve Diyetetik alanında da, toplum gereksinimlerine yönelik nitelikli diyetisyen yetiştirebilmek için mutlaka eğitim programlarının içerik ve yetkinliklerinin, uluslararası düzeyde kabul gören temel esaslar çerçevesinde ve ayrıca ulusal düzeyde standardize edilmesi gerekmektedir. Ancak eğitim-öğretim standartlarını karşılayan programlardan mezun olan öğrenciler, mesleki yeterliliklere sahip olarak mesleklerini yürütebilirler. Programların standardizasyonunu izleyen sonraki aşama ise akreditasyon çalışmasıdır. Akreditasyon ile, belirlenen ulusal asgari standartların tüm fakültelerde karşılanmasının garanti altına alınması ve fakültelerin özgün koşulları da göz önünde bulundurularak sürekli gelişime özendirilmesi amaçlanmaktadır. Avrupa Birliği ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’ndeki uygulamalarda, sadece akredite olmuş programlardan mezun olan öğrenciler Sağlık Profesyonelleri Konseyi gibi sistemlere kayıt olma hakkına sahiptirler (5,6). Türkiye’de sağlık profesyonelleri için bir kayıt sistemi olmadığından, konunun önemi günümüze kadar pek anlaşılmamıştır. Ancak hızla artan Beslenme ve Diyetetik bölüm sayısı ve bu bölümlerden mezun olan kalifiye/kalifiye olmayan diyetisyenlerin sayıları yakın gelecekte sistemin gündeme gelmesini gerekli kılacaktır.

Türkiye’de Beslenme ve Diyetetik lisans programlarının standardizasyonu ve akreditasyon çalışmalarında temel referans, Avrupa Diyetetik Dernekleri Federasyonu (European Federation of the Associations of Dietitians-EFAD) ve Uluslararası Diyetetik Dernekleri

Konfederasyonu (International Confederation of Dietetic Associations - ICDA) tarafından yapılan çalışmalar ve hazırlanan rehberlerdir. Özellikle, EFAD Avrupa’da diyetisyenlerin eğitimlerinin standartlarının belirlenmesinde ve bu standartların sürdürülmesinde önemli rol oynamaktadır (7,8).

EFAD, 1986 yılından itibaren belirli aralıklarla diyetisyenlerin eğitimlerine yönelik raporlar hazırlamıştır. Bu alandaki çalışmalara, Avrupa Yükseköğretim Alanında ortak bir hedef oluşturmayı amaçlayan ve yükseköğretimin yapısının yeniden oluşturulmasını taahhüt eden Bologna Deklarasyonu (Haziran, 1999) ile daha fazla ağırlık vermiştir (9). Bologna Deklarasyonu’ndan sonra, EFAD’ın 2003 yılında yapılan genel kurulunda, tüm Avrupa’da diyetisyenlerin eğitimlerinin ve uygulamalarının önceliklerinin belirlenmesi konusunda bir karar alınmış, bunu izleyen iki yılda yapılan çalışmalar doğrultusunda, 2005 yılında “Avrupa Diyetetik Eğitim ve Uygulama Standartları” tamamlanmıştır. Yapılan çalışmalar Kalite Güvencesi kapsamında da ele alınmıştır (10). Son bir yılda bu standartların güncellenmesine yönelik çalışmalar başlatılmış, ancak bu çalışmalar henüz tamamlanmamıştır (11).

Beslenme ve Diyetetik Eğitiminin Standardizasyonunda Öncelikler

Avrupa Diyetetik Eğitim ve Uygulama Standartları oluşturulurken kabul edilen öncelikler şu şekilde sıralanmıştır: 1) Avrupa’da çalışan bir diyetisyenin temel görevlerinin tanımlanması 2) Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) içinde, lisans düzeyinde belirlenen standartların verilebilmesi için gerekli en alt düzeydeki yeterliliğin tanımlanması, 3) Pratik ve staj uygulamalarını da içeren eğitim ve uygulama standartlarında fikir birliğinin sağlanması 4) Beslenme ve Diyetetik eğitimi verecek öğretim elemanları için de benzer standartların geliştirilmesi 5) Ortak bir dilin kullanılması 6) Diyetisyen ünvanını koruyabilmek için Ulusal Kayıt (RD) sisteminin oluşturulması 7) Avrupa’da kayıtlı diyetisyen (RD) olmak için benzer bir sistemin kurulmasıdır (11). Burada tanımlanan önceliklerin, Türkiye’de

Beslenme ve Diyetetik eğitiminin ulusal düzeyde standardizasyonu sürecinde belirlenecek öncelikler için, yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Beslenme ve Diyetetik eğitiminin standardizasyonu için öncelikle bu eğitimin sağladığı diyetisyen ünvanı rolünün iyi değerlendirilmesi gerekmektedir. Avrupa Diyetetik Dernekleri Federasyonu ve Uluslararası Diyetetik Dernekleri Konfederasyonu, diyetisyeni Beslenme ve Diyetetik alanında eğitim almış ve ulusal otorite tarafından tanınan sağlık profesyoneli olarak tanımlamaktadır. Bu tanıma göre diyetisyen, hastalık ve sağlıkta bireylerin ve toplumun beslenmesinde ve eğitiminde beslenme biliminin gereklerini uygulamaktadır (8). Türkiye’de de diyetisyenlik mesleği 6 Nisan 2011 tarih ve 6225 Sayılı Kanun’la 14 Nisan 1928 Tarih ve 1219 Sayılı Kanun’da yapılan değişiklik ile “Diyetisyen, Beslenme ve Diyetetik alanında lisans eğitimi veren fakülte veya yüksekokullardan mezun, sağlıklı bireyler için sağlıklı beslenme programları belirleyen, hastalar için tabibin yönlendirmesi üzerine gerekli beslenme programlarını düzenleyen, toplu beslenme yerlerinde beslenme programları hazırlayan ve besin güvenliğini sağlayan sağlık meslek mensubudur” şeklinde tanımlanmıştır (12,13).

EFAD, bir diyetisyenin tanımlanan görev ve sorumlulukları yerine getirebilmesi için sahip olması gereken yeterliliklerin belirlenmesi konusunda çalışmalar yapmış, 2009 yılında “Avrupa Diyetetik Yeterlilikleri ve Performans Göstergeleri” standartlarını yayınlamıştır. Buna göre yeterlilikler “Genel Yeterlilikler, Beslenme ve Diyetetik Bilgisi, Beslenme ve Diyetetik Uygulamaları, Mesleki İlişkiler, Mesleki Otonomi ve Yükümlülükler, Eğitim Becerileri, Beslenme ve Diyetetik Alanında Araştırma-Geliştirme, Beslenme ve Diyetetik Uygulamalarının Desteklenmesi” olmak üzere sekiz başlıkta toplanmıştır (14). Özetle, Beslenme ve Diyetetik mezunlarının şu alanlarda yeterliliklere sahip olması beklenmektedir:

- Bireylere ve gruplara beslenme biliminin ilkeleri doğrultusunda uygun diyet tedavisi ve diyet modifikasyonunun uygulanması,

- Beslenme eğitim becerilerinin ve yetkinliklerinin kazanılması,
- Biyolojik, klinik, ekonomik ve sosyal bilimlerdeki teorik kavramların, besin ve beslenme uygulamaları ile ilişkisi,
- Bireylerin ve grupların uygun ve güvenilir besine ulaşabilmelerini sağlama ve bu konuda öneriler geliştirebilmek,
- Güçlü insan ilişkileri ve etkin iletişim becerileri geliştirerek, farklı kesimlerden bireyler ve gruplarla yüz yüze veya medya aracılığıyla iletişim kurabilmek,
- Bireylerin, grupların ve mesleğinin haklarını savunma becerisi göstermek,
- Ekip çalışması/farklı gruplarla birlikte çalışma becerisi göstermek,
- Hastalıkların diyet ile tedavisini yaparak veya sağlıklı beslenme ve yaşam tarzı alışkanlıklarını teşvik ederek, sağlığın geliştirilmesini ve sürdürülmesini sağlamak,
- Diyetetik uygulamalarının değerlendirilmesinde ve geliştirilmesinde, araştırmanın kullanılması için eleştirel düşünce, öz değerlendirme ve sorumluluk alma özelliklerine sahip olmaktır (11).

Beslenme ve Diyetetik Eğitiminin Temel Bileşenleri

a. Teorik konular: Beslenme ve Diyetetik disiplini, merkezinde beslenme bilimlerinin yer aldığı bir disiplindir. Beslenme ve Diyetetik eğitimi, insan beslenmesi konuları ile bunun uygulama alanı olan diyetetik konularını detaylı bir şekilde ele alır. Bu nedenle, diyetisyen insan beslenmesi ve diyetetik konularının tamamına çok iyi hakim olmalıdır. Bu temel alanların yanında, doğal ve sosyal bilimlerin farklı alanlarının da Beslenme ve Diyetetik eğitimi içinde kısmen yer alması diyetisyenleri bilimsel anlamda daha güçlü kılmaktadır. Bu nedenle, biyokimya, fizyoloji, anatomi, immünoloji, mikrobiyoloji, genetik, farmakoloji, klinik tıp, besin bilimi, besin

hijyeni, psikoloji, sosyoloji ve sosyal politikalar, toplum sağlığı, epidemiyoloji, iletişim, eğitim, ekonomi, işletme, yönetim, liderlik ve pazarlama gibi Beslenme ve Diyetetik ile ilişkili konular da daha yüzeysel olarak Beslenme ve Diyetetik müfredatında yer alır. Diyetisyen, ayrıca araştırma yöntemleri, alana özgü yayın tarama, etik, istatistik, bilişim ve iletişim teknolojileri ile ilgili temel bilgi ve becerilere de sahip olmalıdır. Bu alanların her biri Beslenme ve Diyetetik müfredatında teorik olarak, bazıları ise hem teorik hem pratik olarak mutlaka yer almalıdır. Beslenme ve Diyetetik temel konularının ve ilgili yan konuların her birinin temel içerikleri Avrupa Diyetetik Eğitim ve Uygulama Standartları, 2005 yılında detaylı olarak verilmiştir (11).

b. Pratik uygulamalar ve stajlar: Diyetisyen, Beslenme ve Diyetetik alanındaki temel teorik bilginin yanında, mesleği uygulayabilmesi için gerekli temel becerileri de eğitim sürecinde kazanmalı ve geliştirmelidir. Diyetisyenlik için gerekli becerilerin kazandırılmasında, Beslenme ve Diyetetik programında yer alan laboratuvar ve sınıf içi pratik uygulamalar ile klinik ve klinik olmayan staj uygulamaları büyük önem taşımaktadır (11). Diyetisyenlerin klinik, toplum beslenmesi, toplu beslenme sistemleri, besin sanayi, araştırma ve eğitim kurumları gibi çok farklı alanlarda istihdam edilmesi, Beslenme ve Diyetetik eğitiminde de diyetisyen adaylarının farklı alanlarda uygulama deneyimi kazanma gerekliliğini beraberinde getirmektedir (15). EFAD, Avrupa Diyetetik Eğitim ve Uygulama Standartları'nda, staj uygulamalarının öğrencilerin farklı yaş, durum ve özel gereksinimleri olan grupları görmelerini sağlayarak farklı pratik deneyimleri kazanmalarını sağlayacak şekilde, birden çok merkezde yürütülmesi gerektiğini içermektedir. Bu nedenle, sağlıklı bireyler veya gruplar ile deneyim kazanacakları kurumlar (okul, huzurevi, kreş vb.) ile hasta bireyler veya gruplar ile deneyim kazanacakları kurumlar (hastaneler, aile sağlığı merkezleri vb.) olmak üzere en az iki farklı yerde staj yapmaları istenmektedir (11,15).

Diyetisyenlerin mesleki yeterlilikleri kazanabilmesi için, stajın yapıldığı yer, yapılış şekli, süresi, değerlendirme süreci vb. etmenlerin

iyi organize edilmesi gerekmektedir. DIETS2 (Dietitians ensuring education, teaching and professional quality) projesinde, Avrupa Birliği ülkelerinde bu etmenlerin ülkeden ülkeye farklılık gösterdiği saptanmıştır (16). EFAD tarafından, diyetisyenlerin farklı ülkelerdeki rol ve sorumluluklarına bağlı olarak, temel kriterler yerine getirilmek kaydıyla, bu tür çeşitliliklerin kabul edilebileceği vurgulanmıştır. Bu noktada önemli olan, staj standartlarının, Beslenme ve Diyetetik programı öğrenim çıktılarını tam anlamıyla karşılamasıdır. Ayrıca, öğrencinin stajlarda kazandığı öğrenim deneyiminin kalitesinin, yükseköğretim kurumunda kazandığı deneyimin kalitesine eşit olması gerekmektedir. Öğrenci de stajdaki öğrenme sürecinde uygulanan standartların, yükseköğretim kurumundaki öğrenme sürecinde uygulanan standartlara eşit olmasını beklemelidir. Stajlardaki eğitimin Beslenme ve Diyetetik eğitim standartlarına uygunluğunu, verimli ve yararlı olup olmadığının kontrolü akademik lisans derecesini verecek olan yükseköğretim kurumunun sorumluluğundadır. Beslenme ve Diyetetik öğrencisinin diyetisyenlik mesleğine uygun ve yeterli şekilde hazırlanması programı veren yükseköğretim kurumları tarafından garanti altına alınmalıdır (15). Bu koşul, diyetisyenlik mesleğine karşı sorumluluğun bir gereğidir (17).

Beslenme ve Diyetetik öğrencilerinin staj uygulamalarının elzem bileşenlerinin tanımlanması ile bu uygulamaların Beslenme ve Diyetetik programı öğrenim çıktılarını karşılayabilmesi için, EFAD tarafından 2010 yılında "Avrupa Diyetetik Staj Uygulaması Standartları" geliştirilmiş ve bu standartlar 2015 yılında tekrar gözden geçirilmiştir. Avrupa Diyetetik Staj Uygulaması Standartları'nda, stajda öğrenme sürecinin kalitesinin garanti altına alınması ve iyi staj uygulamalarının sağlanabilmesi için 18 koşul geliştirilmiştir. Bu koşullar staj uygulaması öğrenim çıktıları, akademik standart ve kalite için yükümlülükler, birlikte çalışılan paydaşlar için yükümlülükler, staj paydaşlarının desteklenmesi, stajlarda öğrencilerin eğitimine dahil olanların gelişimlerinin desteklenmesi ve izlenmesi ile öğrencilerin staj deneyimlerinin izlenmesi ve değerlendirmesi olmak üzere altı başlıkta

toplanmıştır. Bu koşullarda özellikle iki nokta sıkça vurgulanmaktadır. Bunlardan ilki gerek öğrenim çıktılarının, gerekse de stajın uygulama, izlem ve değerlendirme süreçlerinin öğrenci, danışman akademisyen ve staj yeri sorumlularına açıkça, hatta yazılı olarak açıklanmış olması ve tüm paydaşların bunları kabul edip, gereğini yapması beklenmektedir. İkincisi ise, Beslenme ve Diyetetik derecesini verecek yükseköğretim kurumunun, staj yerlerinin seçilmesi, stajın uygulanması, stajda görev alan diyetisyenlerin kişisel gelişimlerinin desteklenmesi, stajın izlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinden birinci derecede sorumlu olduğu ve stajın kalitesinin Beslenme ve Diyetetik eğitim standartlarına uygun olmasının gerekliliğidir (15).

Stajların Beslenme ve Diyetetik eğitim standartlarını karşılayacak şekilde uygulanmasında ve verimli bir öğrenme sürecinin gerçekleşmesinde staj yerlerinde görevli olan eğitmenlerin/diyetisyenlerin rolleri çok önemlidir. EFAD 2013 yılında yaptığı Genel Kurulunda staj eğitmenlerinin yeterliliklerinin sağlanabilmesi için “Diyetetik Staj Eğitmenleri için Pedagojik Standartlar” rehberini yayınlamıştır. Bu rehber stajlarda kalite, standartlar ve çıktılar açısından en üst düzeyde yarara ulaşılmasında diyetisyenlerin etkinliklerini geliştirmek amacıyla oluşturulmuştur. Bu standartlara göre, sadece Beslenme ve Diyetetik alanında kalifiye olan ve ulusal otorite tarafından tanınan (Türkiye Diyetisyenler Derneği üyesi) diyetisyenlerin/ eğitmenlerin, öğrencinin stajdaki öğrenim sürecine dahil olması istenmektedir. Bunun yanında, staj eğitmeninin en az bir yıl mesleki deneyime sahip olması, pedagojik formasyon veya buna benzer bir eğitmenlik eğitimi almış olması, mezuniyet sonrası eğitimine devam ediyor olması, yükseköğretim kurumu tarafından istenen akademik standartlar ve staj öğrenim çıktılarının farkında olması ve buna uygun bir staj ortamı oluşturması, yükseköğretim kurumunun değerlendirme sistemini iyi anlaması ve doğru uyguluyor olması, stajın uygunluğunu değerlendirmek ve staj kalitesini geliştirmek amacıyla yükseköğretim kurumu ile yapılan toplantılara düzenli katılıyor olması, bilgisini öğrenci ve akademik danışman ile paylaşmaya istekli olması, öğrenciye geri bildirimde bulunması

ve öğrencinin eksikliklerini tamamlayabilmesi için olanak sağlaması gibi koşulları yerine getirmesi beklenmektedir. Bu koşulların tamamı “Diyetetik Staj Eğitmenleri için Pedagojik Standartlar” rehberinde kaynakları ile birlikte, detaylı olarak verilmiştir. Endüstri veya resmi kurumlarda yapılan stajlarda sorumlu eğitmen doğrudan Beslenme ve Diyetetik alanından olmayabilir, ancak bu durumlarda da yükseköğretim kurumunun devreye girerek akademik danışmanların yükümlülükleri artırılabilir (18).

Stajların Beslenme ve Diyetetik eğitim standartlarını karşılayacak şekilde uygulanmasında rol oynayan diğer bir paydaş da akademik staj danışmanlarıdır. Akademik staj danışmanları, öğrencinin staj eğitimlerinde kolaylaştırıcı/ yardımcı rol oynamayı kabul etmeli, öğrencinin staj ortamına entegre olmasına destek olmalı, stajın öğrenim çıktılarını öğrenciye açıklamalı, öğrencinin staj yaptığı yerde kendinden beklenenleri açıklayan görev, yetki ve sorumluluklarla ilişkili belgeleri okuduğundan ve anladığından emin olmalı, stajda farklı öğrenim deneyimleri kazanmasını ve öğrencinin güvenilir bir çalışma ortamında staj yapmasını sağlamalıdır (19).

c. Beslenme ve Diyetetik eğitiminde Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS): Avrupa Kredi Transfer Sistemi (European Credit Transfer System - ECTS), Avrupa’da yükseköğretimde ders kredilerinin transferi için geliştirilen bir sistemdir. Avrupa Birliği içinde farklı ülkelerinde yapılan akademik çalışmalarda sağlanan kredilerin transfer edilmesi ve akademik tanınırlığın geliştirilmesi için kullanılmaktadır (20). Bunun yanında, AKTS derslerin veya programların iş yüklerinin değerlendirilmesi için de iyi bir ölçüttür. Sokrates programı çerçevesinde Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen Tuning Projesi’nde (2003) iş yükleri ile ilgili temel oluşturulmuştur. Bu projeye göre, Avrupa’da bir öğrenci için yıllık iş yükü 25 haftada toplam 1500 saattir. Bu durumda bir kredi öğrencinin 25 saatlik iş yüküne, bir yıllık tam zamanlı eğitim ise 60 AKTS’ye karşılık gelmektedir. Tuning projesi’nde ayrıca bir saatlik teorik ders ile bir saatlik pratik uygulamanın iş yüklerinin de aynı

olmayacağı kaydedilmiştir (21). AB ülkelerinde Beslenme ve Diyetetik eğitimleri incelendiğinde, ülkeler arasında hem AKTS ve hem de müfredat açısından farklılıklar olduğu gösterilmiştir (22). AKTS açısından standardizasyonun sağlanması için yapılan çalışmalar sonucunda, EFAD, Beslenme ve Diyetetik lisans eğitiminin en az 210 AKTS olmasını ve bunun da en az 3.5 yılda tamamlanmasını önermiştir. Bu eğitimin, en az 2.5-3 yılda tamamlanan 180 AKTS'sinin teorik ders olması, 0.5-0.75 yılda tamamlanan 30 AKTS'sinin ise diyetetik pratik uygulaması olması gerektiği kaydedilmiştir (11).

d. Akademik kadro: Yükseköğretim programlarında eğitim standartlarının karşılanmasında ve kalitenin korunmasında en önemli etmenlerden birisi de hiç şüphesiz akademik kadronun yetkinliğidir. EFAD veya ICDA tarafından Beslenme ve Diyetetik eğitiminin düzenlenmesine yönelik hazırlanan rapor ve rehberlerde akademik kadroya yönelik kriterlere yer verilmemiştir. Bunun temel nedeni, Avrupa Birliği ülkeleri ve ABD'de, yükseköğretim kurumlarının akademik kadrolarında yer almanın oldukça rekabetçi bir süreç olması ve bunun sonucu olarak, bu kadrolarda yer alan öğretim elemanlarının kendi alanlarında en donanımlı olanlar olması ile açıklanabilir. EFAD ve ICDA rehberlerinde buna yönelik bir bilgi olmamasına karşın, uluslararası örneklerde Beslenme ve Diyetetik programlarını akredite eden kuruluşların akreditasyon kriterleri akademik kadroya yeterliliği bir kriter olarak değerlendirilmektedir. Akademik kadronun ve müfredatın gerektirdiği öğrenim aktivitelerini kapsamlı ve derinlemesine gerçekleştirecek, Beslenme ve Diyetetik alanında uzmanlaşmış, yeterli sayıda öğretim üyesinden oluşması istenmektedir. Akademik kadroda yer alan öğretim üyelerinin sahip olması gereken kriterler arasında, Beslenme ve Diyetetik alanında lisans ve lisansüstü (doktora) eğitim derecesininin olması, ulusal meslek örgütüne (ülkemizdeki karşılığı Türkiye Diyetisyenler Derneği) üye olması ve kayıtlı diyetisyen olması yer almaktadır (23,24). Türkiye'deki uygulamalar incelendiğinde, maalesef akademik kadrosunda Beslenme ve Diyetetik alanında uzmanlaşmış hiç öğretim üyesi bulundurmayan bölümlerin

bile, Beslenme ve Diyetetik programı yürüttüğü görülmektedir (4). Bu durum, program öğrenim çıktılarının sağlanması ve mezunların mesleki yeterlilikleri karşılaması açısından sorunlara neden olabilecek bir durum olup uzun dönemde diyetisyenlik mesleğinin geleceği açısından risk teşkil etmektedir.

Beslenme ve Diyetetik Eğitiminin Standardizasyonun Değerlendirilmesi ve İzlemi

Avrupa'da ve ABD'deki uygulamalarda Beslenme ve Diyetetik programı müfredatları için kriterlerin oluşturulması ve üniversitelerin bu programlarından mezun diyetisyenlerin mesleki açıdan uygunluğunun/yeterliliğinin değerlendirilmesi, o ülkenin Yükseköğretim Kurulu ile bir Düzenleyici Kurul'un sorumluluğundadır (11,25). Türkiye'de bu sorumluluk Yükseköğretim Kurulu'na aittir. Meslek örgütü olan Türkiye Diyetisyenler Derneği, özellikle Bilim Kurulu aracılığıyla, bu konuda öneri geliştirirse de, herhangi bir yaptırım bulunmamaktadır.

Beslenme ve Diyetetik Eğitiminin Standardizasyonu İçin Türkiye'de Yapılan Çalışmalar

Tüm bu çalışmalar çerçevesinde Türkiye'de de Beslenme ve Diyetetik eğitiminin standardizasyonu ve devamında akreditasyonu için çeşitli çalışmalar başlatılmıştır. Sağlık Bilimleri Dekanlar Konseyi'nin (SABDEK) aldığı karar doğrultusunda, sağlık bilimleri programlarının geliştirilmesi amacıyla, alt yapı, araştırma-geliştirme ve yayın, eğitim ve istihdam olmak üzere dört farklı komisyon oluşturulmuştur. Bu komisyonların her biri Beslenme ve Diyetetik eğitimi de dahil olmak üzere sağlık bilimleri programlarının farklı açılardan geliştirilmesi için gerekli düzenlemeler üzerinde çalışmaktadır. SABDEK Eğitim Komisyonu, Beslenme ve Diyetetik çalışma grubu tarafından, Beslenme ve Diyetetik eğitimi standardizasyonunun temelini oluşturacak olan Ulusal Beslenme ve Diyetetik Çekirdek Eğitim Programı çalışmaları yürütülmektedir. Sağlık Bilimleri Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon

Derneği (SABAK) 2015 yılında kurulmuş ve Beslenme ve Diyetetik programları da dahil olmak üzere, Sağlık Bilimleri eğitim programlarının akreditasyonu için ön çalışmalarını başlatmışlardır (26).

Çıkar çatışması/Conflict of interest: Yazarlar ya da yazı ile ilgili bildirilen herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

1. Büyüktuncer Demirel Z, Baysal A. Hacettepe Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü: 50 Yıllık Tarihe. Beslenme ve Diyet Dergisi 2012;40(3):203-210.
2. Türkiye Diyetisyenler Derneği. Beslenme ve Diyetetik Bölümleri. Available at: <https://www.tdd.org.tr/okullar.php>. Accessed February 25, 2016.
3. T.C. Sağlık Bakanlığı. 2023 yılı Sağlık İş Gücü Hedefleri ve Sağlık Eğitimi. Available at: <http://www.shgm.saglik.gov.tr/dosya/1-97468/h/2023saglikegitimibaski-web-4-1.pdf>. Accessed February 25, 2016.
4. Yükseköğretim Kurumu. Üniversitelerimiz. Available at: <http://www.yok.gov.tr/web/guest/universitelerimiz>. Accessed February 25, 2016.
5. Health & Care Professions Council. Available at: <http://www.hcpc-uk.org/>. Accessed February 25, 2016.
6. Academy of Nutrition and Dietetics. Accreditation Council for Education in Nutrition and Dietetics. Available at: <http://www.eatrightacend.org/ACEND/>. Accessed February 25, 2016.
7. European Federation of the Associations of Dietitians (EFAD). EFAD Standards. Available at: <http://www.efad.org/reportsandpapers/5276/5/0/80>. Accessed February 25, 2016.
8. International Confederation of Dietetic Associations (ICDA). International Standards. Available at: <http://www.internationaldietetics.org/International-Standards.aspx>. Accessed February 25, 2016.
9. The European Higher Education Area. The Bologna Declaration of 19 June 1999. Available at: http://www.ehea.info/Uploads/Declarations/BOLOGNA_DECLARATION1.pdf. Accessed February 25, 2016.
10. Quality Assurance Agency for Higher Education, UK. Benchmark Statements for Dietetics 2001. Available at: <http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/Subject-benchmark-statement-Health-care-programmes---Dietetics.pdf>. Accessed February 25, 2016.
11. European Federation of the Associations of Dietitians (EFAD). European Academic and Practitioner Standards for Dietetics. Available at: <http://www.efad.org/reportsandpapers/12388/7/0/80>. Accessed February 25, 2016.
12. Türk Standardı. Diyetisyen. TS131, 14 Nisan 2004, ICS 03.040; 03.100.30. Available at: http://www.bdb.hacettepe.edu.tr/TSE_Diyetisyen.pdf. Accessed February 25, 2016.
13. Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun. 26 Nisan 2011 tarih ve 6225 sayılı Resmi Gazete. Available at: <http://www.resmigazete.gov.tr/main.aspx?home=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110426.htm&main=http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/04/20110426.htm>. Accessed February 25, 2016.
14. European Federation of the Associations of Dietitians (EFAD). European Dietetic Competences and Their Performance Indicators. Available at: <http://www.efad.org/reportsandpapers/1981/5/0/80>. Accessed February 25, 2016.
15. European Federation of the Associations of Dietitians (EFAD). European Practice Placement Standards for Dietetics. Available at: <http://www.efad.org/reportsandpapers/1893/5/0/80>. Accessed February 25, 2016.
16. DIETS (2009) Report 2: Learning about European practice placement education from each other. Available at: <http://www.thematicnetworkdietetics.eu/everyone>. Accessed February 25, 2016.
17. International Confederation of Dietetic Associations (ICDA). International Code of Ethics and Code of Good Practice. Available at: <http://www.internationaldietetics.org/Downloads/ICDA-Code-of-Ethics-and-Code-of-Good-Practice.aspx>. Accessed February 25, 2016.
18. European Federation of the Associations of Dietitians (EFAD). European Pedagogic Standards for Practice Placement. Available at: <http://www.efad.org/reportsandpapers/3969/5/0/80>. Accessed February 25, 2016.
19. European University – Enterprise Cooperation Network. EUE-Net Guidelines for Practical Placements of Students. Available at: http://www.eue-net.org/download/EUE-Net_Guidelines.pdf. Accessed February 25, 2016.
20. Yükseköğretim Kurumu. Avrupa Kredi Transfer Sistemi. Available at: <https://www.yok.gov.tr/documents/10279/30217/AVRUPA+KREDİ%20TRANSFER+SİSTEMİ.pdf/e4a83b4f-45f4-46e0-bda3-75cf9360dd8a>. Accessed February 25, 2016.
21. Tuning: Tuning Educational Structures in Europe (supported by the European Commission in the Framework of the Socrates Programme) Available at: http://www.uc.pt/ge3s/event_04/event_04/tuningexecutivesummary-3.pdf. Accessed February 25, 2016.
22. de Looy A, Naumann E, Govers E, Jager MJ, Liddell J, Maramba IDC and Cuervo M. Thematic Network DIETS mapping dietetic education in Europe 2006-09: Comparisons to the European Academic and Practitioner Standards for Dietetics. Act diet 2010;14(3):109-119.
23. The Commission on Accreditation for Dietetics Education. Eligibility Requirements and Accreditation Standards for Didactic Programs in Dietetics (DPD). Available at: https://www.eatright.org/uploadedFiles/CADE/Accreditation/DPD_2008_ERAS_v0-1_2009-07-18_1200.pdf. Accessed February 25, 2016.
24. Partnership for Dietetic Education and Practice. Accreditation Standards for Dietetic Education Programs in Canada – 2014. Available at: http://www.dietitians.ca/Downloads/Public/PDEP_Accreditation_Std Education_Programs_2014.aspx. Accessed February 25, 2016.
25. Health Professions Council. Standards of Education and Training Health Professions. Available at: <http://www.hpc-uk.org/aboutregistration/standards/sets/>. Accessed February 25, 2016.
26. Sağlık Bilimleri Dekanlar Konseyi (SABDEK). Available at: <http://sabdek.com/index.php/calisma-gruplari/>. Accessed February 25, 2016.